



Helsingin sosiaaliviraston johtava lakimies Tapio Rätty käsittelee palstalla sosiaalihuollon ajankohtaisia lakikysymyksiä.

Lakisivut tarjoavat juridista hyötytietoa sosiaalialan ammattilaisille.

Juristin nurkkaus -palstan lisäksi sivuilla julkaistaan muita sosiaalialan juristien kirjoituksia, lakiuutisia ja lakitiedon verkkopalvelujen esittelyjä.

Vireillä eduskunnassa -palstalle kootaan hallituksen lakiesityksiä.

Kerro meille, mitä aiheita toivot sivuilla käsiteltävän: [palaute@sosiaaliturva.fi](mailto:palaute@sosiaaliturva.fi)

Palstalla aiemmin julkaistuja kirjoituksia on koottu artikkelipankkiin: [www.sosiaaliturva.fi](http://www.sosiaaliturva.fi)  
> Artikkelipankki > Juridiikka

Työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea pitkään saaneen henkilön työttömyysturva voidaan ottaa toimeentulotukea määrättäessä huomioon kahdella eri tavalla: kussakin kuukaudessa tosiasiallisesti maksettuna päivärahanä tai kuukausittaisena keskimääräisenä tulona.

## Työmarkkinatuen huomioon ottaminen toimeentulotuessa

Työttömyyspäiväraha ja työmarkkinatuki maksetaan yleensä neljän viikon erissä 20 päivältä. Vuoden työttömänä olleelle henkilölle maksetaan tosiasiallisesti 13 työttömyysturvaerää.

Pitkään työttömyysturva saaneen toimeentulotuen hakijan käytettävissä olevana tulona voidaan huomioida kussakin kuukaudessa tosiasiallisesti maksettu päivärahan erä, jolloin kerran vuodessa tuloina otetaan huomioon kaksi erää.

Tuloina voidaan ottaa huomioon myös kuukausittainen keskimääräinen tulo eli työttömyyspäiväraha lasketaan 21,5 päivältä kalenterikuukautta kohden. Jos näin toimitaan, yhtenäkkään kuukautena ei tule otettavaksi huomioon kahta erää, koska 13. erä on jo kertoimella jaksotettu kuukausittaiseksi tuloksi.

Kun tuloja jaksotetaan, on otettava huomioon toimeentulotukilain 6 ja 11 §:n vaatimukset vain käytettävissä olevien tulojen ottamisesta tuloina huomioon.

Toimeentulotukilain 15 §:n 1 momentin mukaan toimeentulotuki määrätään pääsääntöisesti kuukau-

delta. Lain 15 §:n 2 momentti mahdollistaa sen, että tulo voidaan jakaa eriin otettavaksi huomioon useampana toimeentulotuen määräytymisajanjaksona, jos se tulo kertaluonteisuus tai sen saamisen peruste tai käyttötarkoitus huomioon ottaen on kohtuullista.

Kun saatua kertakorvausta tai tuloa jaksotetaan, lain 15 §:ää ei voi soveltaa irrallaan lain 6 ja 11 §:n säännöksistä, jotka siis edellyttävät vain käytettävissä olevien tulojen huomioimista. Toimeentulotuen määrä on lain mukaan määritelyjen menojen sekä käytettävissä olevien tulojen ja varojen erotus (6 §). Toimeentulotukilain 11 §:n 1 momentin mukaan tuloina otetaan huomioon henkilön ja perheenjäsenen käytettävissä olevat tulot. Kyse on siis aina tuen saajan käytettävissä olevan tulo määritlemisestä.

### Kertoimen käytössä oltava johdonmukainen

Korkein hallinto-oikeus katsoi päätöksessään vuonna 2001, että pitkään työttömyyspäiväraha saaneen osalta voitiin päiväraha jaksottaa 21,5 päivän eriin edellyttäen, että samaa

kerrointa oli käytetty myös sinä kuukautena, jona maksettiin kaksi 20 päivän erää. KHO:n päätös merkinnee muun muassa sitä, että kertoimen käytössä on oltava johdonmukainen. (KHO 31.12.2001 T 3320.)

Jos tulot kuukausittain vaihtelevat tai jos työttömyyspäivärahojen maksatuksessa tapahtuu katkoksia, esimerkiksi asiakas työllistyy lyhytaikaisesti tai saa takautuvia työttömyyspäivärahoja, kertoimen käytöstä voidaan kunnan harkinnan mukaisesti luopua. Edellytyksenä on luonnollisesti, että tulot ovat toimeentulotukilain tarkoittamassa mielessä hakijan käytössä ja että menettely ei ole asiakkaalle kohtuuton. Kunta ei voi tällaisissa tilanteissa palata kertoimen käyttöön soveltaen jaksotusta koskevia säännöksiä ”asiakkaan vahingoksi”.

### Mahdollista tulevaa tuloa ei voi ennakkoon jaksottaa

Työttömyyspäivärahan jaksottaminen voidaan aloittaa vasta sen jälkeen, kun henkilön kohdalle on ensimmäisen kerran osunut kaksi maksuerää kuukaudessa, selviää KHO:n toisesta ratkaisusta vuodelta 2001. Tässä

tapauksessa henkilö oli saanut työmarkkinatukea tosiasiallisesti vain 20 päivältä kuukaudessa. Viranhaltija oli katsonut käytettäviksi tuloiksi työmarkkinatuen 21,5 kertoimen mukaan jaksotettuna. Työmarkkinatuen kaksi maksuerää olisi työttömyyden jatkuessa osunut toimeentulotuen hakijalle käytettäväksi kuitenkin vasta seuraavana vuonna.

KHO katsoi, että toimeentulotuki päätöstä tehtäessä ei edes ollut tiedossa tulisiko toimeentulotuen hakijan työttömyys jatkumaan niin kauan, että hän olisi työttömänä myös kahta maksuerää maksettaessa. Siinäkin tapauksessa, että työttömyyden jatkuminen olisi voitu ennakoita, ei tuen hakijan käytettävänä olevana tulona olisi voitu katsoa sellaista tuloa, jonka hän saa vasta tulevaisuudessa. (KHO 7.11.2001 T 2762.)

KHO:n päätös ei sisältänyt ratkaisua siihen, voidaanko jaksotus 21,5 päivän eriin aloittaa heti, kun henkilön kohdalle on osunut kaksi työttömyyspäivärahan maksuerää kuukaudessa vai esimerkiksi vasta seuraavan kuukauden alusta lukien.

### Asiakkaalle aikaa varautua kertoimen käyttöönottoon

Kunta saa päättää siitä, käyttääkö se toimeentulotukea määrättäessä työttömyyspäivärahasta keskimääräistä 21,5 päivän tuloa vai tosiasiaa maksettua 20 päivän tuloa, selvää KHO:n ratkaisusta niin ikään vuodelta 2001. Jos kerroin valitaan, toimeentulotuen saajalle tulee kuitenkin varata kohtuullinen aika varautua kahden maksuerän huomioimiseen, ratkaisusta ilmenee. (KHO 7.11.2001 T 2754.)

Tässä tapauksessa asiakkaalle oli nimenomaisesti ilmoitettu heinäkuun lopulla tehdyssä viranhaltijan päätöksessä, että kerroin otetaan käyttöön syyskuussa. KHO katsoi, että tuen hakijalle ei ollut varattu riittävästi aikaa varautua kalenterivuoden 13. työmarkkinatukierän huomioon ottamiseen ja että menettely oli tämän vuoksi toimeentulotuen hakijalle kohtuuton.

Tapauksesta ilmenee myös se, että vuoden 13. tasausera voidaan ottaa tulona huomioon muulloinkin kuin sinä kuukautena kuin kaksi erää osuu samalle kuukaudelle. Tässä tapauksessa tuen hakija oli saanut kaksi maksuerää maaliskuussa ja erät otettiin huomioon syyskuun laskelmassa.

### Toimeentulotukioppaassa suosituksia

KHO ei ole ratkaisuisaan ottanut kantaa siihen, onko henkilön tullut olla toimeentulotuen saajana silloin, kun ns. kaksi erää maksettiin tai siihen, kuinka kauan toimeentulotukiasiakkuuden on tullut jatkua. Sen sijaan sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on toimeentulotukioppaassaan (STM:n julkaisuja 2007:11) katsonut, että kahden saman kuukauden aikana maksettavan päivärahasuorituksen on tullut tapahtua silloin, kun henkilö on saanut toimeentulotukea. Henkilön on siten tullut olla maksuerien maksamisen ajankohtana toimeentulotukiasiakkaana.

Oppaassa suositellaan kertoimen käyttöönottoa sinä kuukautena, jolloin tuen saaja saa tosiasiaa kaksi työttömyyspäivärahasuoritusta. Tämä mahdollistaa sen, että toimeentulotuen hakija voi säästää osan toisesta päivärahasuorituksesta tulevia kuukausia varten.

Oppaassa suositellaan myös, että jos kertoimen käyttöön on ryhdytty, sitä käytetään johdonmukaisesti niin kauan kuin asiakkaan työttömyys jatkuu.

### Kun tulot vaihtelevat

KHO katsoi vuonna 2002 tekemässään ratkaisussa, että kun hakijan tulot olivat syyskuussa aiempiin kuukausiin verrattuna vaihdelleet, syyskuun normilaskelmassa tuli hakijan tulot määrittellä tosiasiallisesti maksetun suuruisena. (KHO 9.10.2002 T 2462.)

Kyseisessä tapauksessa hakijan tulot oli laskettu heinäkuussa 21,5 päivän mukaan. Elokuun normilaskelmassa oli otettu huomioon elokuun alussa maksussa ollut 18 päivän työ-

markkinatuki ja asumistuki. Elokuun normivajaus oli tämän johdosta ollut keskimääräistä suurempi. Päätettäessä elokuuta koskevasta toimeentulotuesta ei viranhaltijan tiedossa vielä ollut, että elokuussa oli maksuun tullut vielä tätä kuuta koskeva 10 päivän työmarkkinatuki. Elokuussa maksettu 10 päivän työmarkkinatuki oli siten voitu ottaa huomioon syyskuun laskelmaa tehtäessä kokonaisuudessaan. Tämän lisäksi syyskuun tuloina oli voitu ottaa huomioon syyskuun puolella välissä maksussa ollut 20 päivän työmarkkinatuki todellisen suuruusena.

Jos työttömyyspäivärahan maksutuksessa tapahtuu katkoksia, voidaan jaksottamisesta 21,5 päivän eriin siis luopua (vrt. myös edellä KHO 31.12.2001). Tämä edellyttää kuitenkin, että se on kohtuullista ja tulot ovat tosiasiaa hakijan käytössä.

### Kun päivärahan maksaminen loppuu

Vuonna 2001 KHO:ssa oli käsittelyssä tapaus, jossa päivärahan maksaminen oli loppunut. Työmarkkinatukea oli maksettu tammi–marraskuun aikana 12 erää yhteensä 23 000 markkaa. Viranhaltijan tekemissä samana aikaa koskevissa toimeentulotuki-päätöksissä työmarkkinatuen määränä oli otettu jaksotettuna huomioon yhteensä 22 700 markkaa. Viimeinen työmarkkinatukierä oli maksettu joulukuun lopussa ajalta 13.11.–1.12. Joulukuuta koskevassa toimeentulotukilaskelmassa oli tuloina kuitenkin otettu huomioon kertoimen mukainen jaksotettava määrä kokonaisuudessaan ja tuloylijäämää oli vyörytetty tammikuun laskelmaan.

KHO kumosi päätöksen ja katsoi, että hakijan käytettävissä olevina tuloina voitiin ottaa huomioon vain hänelle joulukuussa tosiasiallisesti maksettu työmarkkinatuki. Tammikuussa ei työmarkkinatukea ollut tullut ottaa huomioon hakijan tulona lainkaan, koska sitä ei ollut hakijalle tosiasiallisesti maksettu. (KHO 18.12.2001 T 3148.)

### Työmarkkinatuen jaksottaminen jälkikäteen

Eduskunnan oikeusasiamiehen viimevuotisessa ratkaisussa oli kysymys työmarkkinatuen jaksottamisesta jälkikäteen. Kantelija oli saanut työmarkkinatukea noin vuoden ajan säännöllisesti. Asiakirjojen mukaan hänelle oli myönnetty toimeentulotukea tammi–helmikuulle 2005 sellaisten laskelmien mukaisesti, joissa hänen tuloinaan oli otettu huomioon työttömyysturvan 20 päivän erä. Sosiaalityöntekijän maaliskuuta koskevaan päätökseen liittyvissä korjatuissa toimeentulotukilaskelmissa kantelijan tuloksi oli 1.1.2005 lukien, muun maassa tammi–helmikuuta koskien, merkitty työmarkkinatuki 21,5 päivän mukaisesti jaksotettuna. Tästä muutoksesta aiheutui korjattuihin laskelmiin tuloylijäämää tammi–helmikuulta, joka siirrettiin tuloksi maaliskuun laskelmiin.

Toimeentulotukilain 18 §:n mukaan toimeentulotuki tarkistetaan, jos henkilön tai perheen olosuhteissa tai tuen tarpeessa tapahtuu muutoksia.

Oikeusasiamiehen käsityksen mukaan kantelijan työmarkkinatuki ei tammi–helmikuussa muuttunut, jolloin kysymys ei voinut olla edellä tarkoitettua toimeentulotuen tarkistamisesta. Oikeusasiamies totesi, että kantelijan työttömyysturva oli sinänsä voitu ottaa maaliskuun toimeentulotukea määrättäessä huomioon jaksotettuna 21,5 päivän suuruisiin eriin, mutta hänen käytettävissä olevina tuloinaan ei voitu ottaa tammi–helmikuun tuloylijäämää, joka aiheutui korjatuissa laskelmissa jälkikäteen muutetusta työttömyysturvatulon jaksotuksesta. (EOA 20.2.2007 Dno 2263/4/05.) ●

Toimeentulotukilaki 1412/1997

Ajantasainen lainsäädäntö sekä korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja verkossa: [www.finlex.fi](http://www.finlex.fi)  
Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisuja verkossa: [www.oikeusasiamies.fi](http://www.oikeusasiamies.fi)